

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. —
Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhöz

küldve vagy postai úton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupán csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Pályadíjt nyert mű!

(Történeti beszély.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

(Folytatás.)

IV. Családi dráma.

Egy hosszú, örömben, fájdalomban gazdag élet tárul föl előttünk, mellynek ha minden fény- és árnyoldalait színezni akarnók, kötetekre menő művet kellene írunk.

Azért ne nehezteljen a kedves olvasó, ki bennünket idáig figyelemmel kísért, ha csak a legkiválóbb színezetű vonalakat emeljük ki s azokat is csak mintegy nagy dráma töredékeit állítjuk elé.

* * *

Versényi gibói udvara az elpuhult főúri fiatalság harci iskolájává lön. Az ifju báró jól érezte, hogy nemzete nagy változásoknak megy elébe, hol edzett test és lélek nélkül régi dicsősége örök homályba veszhet. Az 1809-ki győri nap előérzete volt ez. Óriási ereje, katonai hajlamai és tudománya, törhetlen bátorsága és tett-erejénél fogva az e téren hazafi-apostolkodásra magát hivatva érezte s élete legmagasb föladatául tűzte ki : az általa képezett bajnokokat egykor a vész idején vezérelhetni.

Ez egy vágya volt lelkének, mellyet pirulás nélkül bevaltott mindenkor s midőn barátai ismerősei magas kormány-hivatalokra mutattak számára kilátást, gyakran fölkiáltott : — Egy hivatal van, mellyre magam fölkezdeni dicsőségemnek tartom, — és ez a *nemzeti hadak tábornoksága*. Azonban tudjátok, hogy e hivatal jelenleg a kegyes óhajtások közé tartozik. Azért vivjátok ki elébb ezt és én utolsó csöpp véretem is kiontom e polezon érettetek!

E közben a czéllövéseknek, pályázatoknak és fogadásoknak Gibón vége hossza nem volt; az udvar kövezete lovak patkóitól volt fölívágva; a legmeredekebb szekéru ton rohanó kocsik széthullott kerekei feküdtek s a rest szolgák vagy vadászok után, az urak vad szeszélye nem egyszer küldött sörét-szemeket.

Ilona mindezeket nem kárhoztatá; a cél előtte is szépnek,

nemesnek tünt föl; a hajporozott és kőczba font haju ifju urfiskák gyávasága az ő szeméit is sérté, s az ezek poltronságával üzött tréfákon lehetlen volt nem nevetnie.

De az ő gyöngéd lelke, mint képzelhető, legkevébbé érezheté magát illy körülmények között otthon.

Aztán ez iskolázás férjének kellőnél több idejét is vette igénybe; — annyira, hogy megtörtént, miszerint a kalandok hetek és hónapok hosszan távol tarták a háztól.

Mindezek azonban a zárdai magányhoz szokott türelmes nő lelkét nem annyira sérték. Hogy e vad jellemű férfiut szüntelen csendes házi körben tarthassa, arról szó sen. lehetett, — de nem is akarta volna. Sokkal önzéstelenebb volt, mint hogy a hazafitól kötelességeit, a férfiutól harczi multságait elakarta volna vitatni.

De a vidéken ugy, mint az udvarban egy megalázó hír szárnyalt; egy hír, mellyhez a földesur a legvadabb jog, a nép a legmeggyalázóbb önfeláldozás s a szerető nő a kétségbeesés eszméjét köté.

Beszélték t. i. hogy a gibói palota ajtói valamint a kincses szekrény is mindannyiszor megnyílnak, valahányszor egyike a csinosb jobbágy-leányoknak oltárhoz vezetetik.

És e beszéd olly közönségesen elterjedett s a titok olly gyöngédtelenül lepleztették le, hogy lehetlen volt annak az Ilona füleiig nem jutnia.

A hűségnek illy játékszerű kigunyolása lelkét mély fájdalommal illeté, de egyszersmind tette is ösztönözte, melly e gyalázatot a hazai évkönyvekből kitörölje.

Egy napon Versényi épen hetekig tartó vadászatról tért meg.

Még átöltözködése előtt látni akará nejét s annak szobái felé tartott, de meglepetésére azokat, életében először, zárva találta.

Ez nem volt tréfa; Versényi indulatos volt és dühe nem szokott határt ismerni a kitörésben. Ilona azonban makacsul elzárkozott és Versényi föllázadt indulattal vonult vissza szobáiba.

Mint kalitba zárt arszlán járt le s föl a terem hosszában; a padozat rengett roppant lépéseinek terhe alatt.

Egyszerre egyik alsóbb rangu udvari tisztje lépett be, ki a báró füleihez hajolván, valamiről titkos értesítést látszott hozni.

— Jöhetnek! — dörgé Versényi s a tiszt távoztával kincses szekrényét nyitá föl; tizenkét nehéz erszényt dobott a közepén álló asztalra. Aztán kissé szelidebben folytatá sétáját.

Egyszerre föltárul az ajtó s azon tizenkét fehérbe öltözött arakosorus, szép leány lép be, mentében a terem egész szélét elfoglalván.

Versényi nyájas arczczal fordult hozzájuk; de egyszerre

megdöbbenve és pirulva állott meg az erszény rakott asztalnál s sötétén nézett a földre, lábai élébe . . .

Az utolsó, tizenkettedik menyasszony, ki első csókját fölajánlani jött, saját neje, kedves Ilonája vala.

Ez egyszerű fehér magyar öltözetben, külsőre is első volt; úgy, hogy kevés kéz lett volna a hazában, melly a különben szép csoportban nem neki nyújtotta volna az arany almát.

Annival szebb volt most, midőn nyájasan férjéhez lépett s annak vállaira hajolva, kedves hangján suttogá :

— Nemde megleptünk kedvesem? . . . Beakartam neked mutatni e szelid leánykakat itt; mindannyian jobbágyaink leányai, kik holnap nőkül fognak esküdni; megigértem nevedben, hogy gulyánkból mindannyian egy-egy üszőt kapnak . . . Ugy-e bele egyezel? . . .

Versényi szótlanul csókolá meg nejét; a csinos leánykák pedig egyenként kezét csókoltak a jóltevő párnak.

— Elmehettek leányaim, legyetek hűk és boldogok — mondá Ilona a távozókhöz — völegényeitek alant várnak. E pénzt pedig kedvesem folytatá azok távoztával egy fölállítandó népiskola alapjára, — ajándékozd nekem.

Versényi meg volt hatva. Alig tudott egyebet rebegni, mint e szót „bocsánat Ilonám, bocsánat!“

Ilona pedig olly örömet megbocsátott; sőt jutalmul egy nagy, igen nagy titkot sugott férjének, mellynek hallatára annak szemei égni kezének az örömtől.

Ez eredete a gibói első népiskolának.

* * *

A Versényi Miklós lelke azonban mindenüvé könyebben beilleszthető volt, mint a csendes családi örömök közé.

Másnap már mozsarak durrogása és fényes lakoma hirdeté, hogy Gibó urának *títkos* öröme van.

A hosszú asztal végén, melly körül egy pár ellenséges s ezek közt a Cserényi házat kivéve, legalább egy pár példányban Erdélynek minden magasabb családja képviselve volt, — egy szerény kinézésű férfi is ült, kinek idős kora daczára is pelyhetlen álla egészen elütött a bajszos s többnyire szakállas uraktól.

E férfit ma művésznek neveznék, e tájban pedig csak úgy czimezték, hogy „komédiás“.

A két haza első komikusa volt ez, kinek életét Erdély egyik költője korunkban olly szépen leírta. A Versényi asztalánál volt teríték az ő számára is; s neki volt humora, mennyi egy ország számára is elég lehetett.

Ezuttal kéregetni jött, hogy Erdély fővárosában, Kolozsvárt egy nyílt komédia-házat emelhessenek.

Zörgetett is egy pár nagy ur ajtaján, de bizony nem nagy eredménye volt annak.

Talán azért gubbaszkodik ott a háttérben olly szomoruan, csak elkeseredésből szórva az asztal végére kárhoztattaknak egy pár élczet, mellyek fölött azok óranegyedekig nevettek.

Az asztal elején e közben, mint rendesen, fogadások történtek, mellyekben a gazdag öltözetű hölgyek csak szenvedőleges részt látszottak venni.

— Nos ki fogad az én Philosophomra? — kiáltá Versényi.

Többen vállalkoztak. Ki-ki megnevezte a kegyencz állatot, mellyet versenyre szánt és az összeget a mennyiben a fogadást kockáztatni meri.

— Én száz aranyat állítok! . . . Én kétszázat! — hangzék mindenfelől.

— Ki a pénzzel! Bizzuk a jutalmat szép kezekre! — kiáltá egy Dánfi.

— A háziasszony kezére; éljen a háziasszony! — kiáltá Pelefi s e kiáltást általános pohár-köszöntés követte.

A föltett összeg egy nagy ezüst tálcán Ilona élébe tétetik.

— Jól van uraim — szólta Ilona én elfogadom, de egy föltétel alatt. . . .

— Halljuk halljuk! kiálták mindannyian.

— Én a győztesnek egy szép kirakott Rákóczy-kardot ajánlék, de ez összeget itt Jancsó urnak adom az *első magyar komédia-ház fölépítésére!*

Ez eszmének azon időben még koránsem volt olly nagy ke-

lete, mint 50 évvel később; de a szép női kézből ki merte volna elvenni az áldozatot, mellyet az a nemzetiség oltárára viszen; — az indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Az első magyar komicus először nem tudott szólani az öröm miatt; nyelve először tagadta meg gazdájától a szolgálót. . . . Csak hajlongott, de egy árva szóval nem tudta volna megköszönni a nemes ajándokot.

* * *

A véletlen úgy akarta, hogy még e nap örömei is megzavartassanak.

Ebéd után a háziur aklaít mutogatá meg, hol a toporzékoló ménék és nyerítő paripák geneológiáját hosszában, széltében el tudta mondani.

Jól esett, ha ismert hangjára a szilaj állatok kifordultak s közeledtére örvendő nyerítéssel nyilváníták üdvözlétüket.

A menet mind tovább-tovább haladt; az uri hölgyvilág pedig Ilonával a keleti torony-erkélyről nézte a férfiak kedvteléseit.

Egyszerre egy távolabbi akolhoz értek, mellynek elavult födelét egy igénytelen kinézésű ács egyhanguan foldozgatá.

— Hogy mer ez ma dolgozni, midőn a parancsolatot kiadtam, hogy a mai nap ünnep legyen? . . . Hol a tisztartó? . . . kérdé Versényi.

— A tisztartó nincs itt instálom alásan — szól egy fiatal vadász, ki a báró léptet kísérte.

— E kopácsolás kiállhatlan; az ember nem hallhatja saját beszédét — szólta egy finyásabb fiatal gróf.

Versényi az asztalfölötti viták miatt különben is fölhevülve, és parancsa elmulasztása miatt dühösen kiáltott az ácsra :

— Hallod-e? . . . Letakarodol onnan? . . .

A szegény ács mind ebből semmit sem vett észre. A tisztartó elfeledte volt vele a parancsot tudatni, de különben is balsorsa sükettséggel verte volt meg.

— Hallod-e? — kiálta a fékezhetlen düh hangján Versényi — rögtön letakarodjál onnan! . . .

Az ács természetesen újra nem felelt.

— Add csak azt a fegyvert — szólta végre tajtékozójakkal vadásza kezéből a fegyvert kiragadva — majd fülébe sugok, hogy tudom meghallja.

Ezzel mielőtt a mellette állók megakadályozhatták volna, a szegény ácsra lőtt, ki lábán találva, jajgatva hullott le a fedélről.

A torony erkelyen sikoltás hangzott s a jövő perczben ájultan vitték be Ilonát barátnői.

Versényi eldobta fegyverét s örült sietséggel rohant föl nejéhez.

De elébb meghallotta az ács lába kitörésének híré, mintsem neje magához tért volna.

A vendégek nagyobb részint elszéledtek, csak Versényi rokonai maradtak ott, kik által a háziur az ács számára szoros fölügyeletet és ápolást rendeltetett. E szeszély később is sokba került a bárónak.

Ilona végre magához tért, de a mint Versényit ágya mellett látta, tudtára adá a rettenetes hírt : hogy az örömnapp gyászra vált; — gyermeke nem él többé!

A vad szellem dühe újra kitört s maga helyett a végzetet kárhoztatá; örvöngve szaladgált kastélya udvarán, fellött a csillagok felé : de a mint szelid neje szenvedéseit látta, dühe újra lecsillapult s az előbbi istentagadó zokogva imádkozott neje ágy lábánál.

Ilona a férje által okozott ijedelmet csakugyan gyermeke halálán váltotta meg; — de Versényinek még e lecke sem volt elég.

Említettük volt történetünk elején, hogy Versényi és gróf Csághi közt még gyermekkorukban olthatlan ellenszenv fejlett volt ki.

Ezt a két szenvedélyes, bár különböző irányu férfiú a közéletbe is átvitte s a balsors úgy akarta, hogy erre a körülmények és az életben előforduló surlódások kiapadhatlanul öntsék az olajat.

E balsors hozta véletlenségek leggonoszabika az volt, hogy a két férfit birtoka határos volt egymással.

Tudjuk, hogy a szomszédos birtok még édes testvérek között is hányszor szült és szül maiglan perpatvart: annál kevésbé csodálkozhatunk, ha a két határos urodalom fejait, kik egymásban épen semmi böcsülni valót nem akartak fölfedezni — örökös surlódásban és harcban látjuk állani egymással.

Csághi Versényit miveletlenség és minden emberi érzelmekből kivetkőzöttnek tartotta; — Versényi öt szines kigyónak, rossz hazafinak sőt honárulónak. Mindenik tudott fölhozni olylyasmit, mi állítása igazságát bizonyította s egyik sem tartózkodott azt a nyilvánosság terére vinni.

Ez végső elkeseredést szült s az elfojtott tűz csak alkalomra várt, hogy egész dühvel kitörhessen.

Ilona mindent elkövetett, hogy a feleket kiengesztelje, de férje e tekintetben épen semmit sem tágitott, sőt később a Csághyvali érintkezéseket neje előtt végképen eltitkolta.

Hol a gazdák egyenetlenkednek a cselédség rendszerint tevékeny részt vesz a vitában. Azért a két udvarnak: t. i. gibói és csorgóinak még cselédsége között is már régi és halálos elkeseredésü vita folyt.

Egyes határvillongások; vadászati pörök és legelői ügyek olly végre állítottak a dolgot, hogy egy kora reggel, midőn Versényinek azt hozták hírül, hogy a csorgóiak egyik ménesét behajtották és kiadni nem akarják: rögtön föl pattant és cselédeit, kiknek száma százakra ment, harcziás lábra állította.

Csorgó előtt pedig rögtön egy trombitás jelent meg, ki a kastély lakóinak kijelenté, hogy Versényi ezennel hadat izen; azért készüljenek, mert a várat fenekestül fölfogja hányatni!

Csághy, ki különben sem tartozott a hősi jellemek közé, lóra ült; neje pedig, kinek szépsége és ügyessége nagy befolyást biztosítottak, kastélya oltalmát egy kapitányra bizván, befogatott és egyenesen a birodalmi székváros felé hajtata.

Ilonát csak a távol dörgő ágyuk moraja verte föl s az egész dologról csak akkor szerzett határozott tudomást, midőn Versényi, arcán a győzelem hevével az udvarra vágatott.

— Győztünk Ilonám! — kiáltá vad humorral — az egész kigyó fészket tövből kihányatom.

— Miklós Miklós! — kiáltá kétségbeesve a nő — mi lesz ebből. Gondolod-e, hogy a törvény és kormány az illy erőszakot eltűri? . . .

— Ah, e leczkére szükségök volt nekik. Na, — pedig hogy bosszumat hűthetem; nehányan a kutyák közöl a vár árkában fekszenek és a többi kegyelemért eseng . . . Hé Diószegil siess vissza! . . . Az egész épületet tövig le kell rontani, kardra kell hányni még a macskafut is.

— De Miklósom — esdekelt Ilona — ime itt térdeidnél kérlek, kis Miklósunk nevében: vond vissza e szilaj parancsot, végy erőt magadon. Elveszitesz mindnyájunkat bösz dühöddel. Egy hét nem telik el és várad körül lesz véve, a törvény szolgáitól! . . .

— Hadd jöjjenek; megfelelek én azoknak is.

— De Miklós, gyermekünk nevében! . . . esdekelt térdein Ilona.

— Na jó jó; szolt rögtön kiengesztelődve Versényi — küldj utána; a várnak hagyjanak békét; a hadi foglyokat hozzak át ide. A vár parancsnoka jegyezze föl az okozott károkat és számadását hozza át rögtön!

Ilona a leggyorsabban futó lovat választatá ki azon huszár alá, ki e hirt Csorgóra megviendő vala.

Minden ugy történt és Versényi a parancsnokot megdicsérte, Csághi cselédeit pedig leitatva és megjutalmazva bocsátá haza.

Még e napon az okozott károk megtérítése is eligazított.

De mindez már későn jött.

A grófnő az alatt kieszközölte a kar hatalmat s a törvény a megszegő után valóban ki is nyújtá karjait.

Gibó határtalan urára a kirendelt katonaság hajtó vadászatot tartott; — ennek azonban sikerült erdőkön, hegyeken át a Székely földre menekülni.

(Vége következik.)

Miért szegények többnyire a magyar írók?

Miért szegények többnyire a magyar írók? A nép, a közvélemény szava Isten szava, azért ha furcsán esik is olykor, hallgatnunk kell reá. Én is egy a népből, a sokban sokféleképp itélő közvélemény közé vegyítve szavam, minden sérteni-akarás nélkül a kérdésre: miért szegények többnyire a magyar írók? a szerénység szabályai közt így adnék feleletet, *egyben* azért, mert:

Szeretik íróink a piperét, külsőségeikért is nagy adót rónak reánk. Elkél a jó bor czéger nélkül is, ezt tartja a magyar, jele, hogy ő mindenütt a belbecsre függeszti szemét. Legjelesebbjeink, sokszor életmódban, öltözékeikben is, a legnagyobb egyszerűség barátai, sőt a leghiresebb hadverezék is, nyert érdemeiket legkevésbé fitogtatják a világ, az emberek előtt. A fitogtatás, a pipere, sokszor sok pénzbe is kerül, erszényünket laposítja meg, többnyire gondtalanságra némű könnyelműsége is mutat. Igaz, tetszik a világnak a külsin, s ki nem csinos, nem tiszta, az sehol ne is mutassa magát, — én mégis íróinknak, műveik kiállításánál az egyszerűséget ajánlanám. Mert, valamint a kereskedelemnél nem azon ember nyer legtöbbet, ki csupa ékszerrel legdrágább kelmékkel látja a közönséget el, vagy ki még holmi silányságot is drágán fizettet meg velünk, hanem inkább az, kinek jelszava: élni s élni hagyni, ki hasznos becses áruit, csekély százalék, csekély nyeresemény mellett is, szívesen adja tovább, s üzéri figyelmét, főleg beruházott tőkéjének gyors forgatására, s árucikkjei valódiságára, kelendőségére terjeszti ki, s így siet biztosítani a jóllétet, a közvéleményt. Az olcsó és jó, kapós minden ember előtt. Az olcsón mégis jót adó kalmár előbb tölti meg zsebjét, s gyorsabban gazdagodik. Okos, óvatos embert, mint mondják, csak egyszer csip meg a kigyó. Örülünk mi is sokszor a szépen, csinosan kiállított írói műveknek, s ismertem már egy áltudóst, kinek csupán az arany metszésű könyv után esengett szive, — de mi, kik nem csak ma, hanem ha lehet, élni akarunk még holnap is, olcsót és jót óhajtunk íróinktól is. Panaszkodunk, hogy nincsenek községi, egyházi, iskolai könyvtáraink, — segéljék tisztelt íróink létrehozni az: *olcsót és jót*, lesznek majd szép számmal bizonyosan. Ne féljetez tisztelt írók, olcsón s mégis jót adva, hogy veszni fog talán az írói tekintély, s anyagilag tán még inkább buknotok kellenék, ne féljetez: az olcsó- s jóval legelőször is az írói szegénységet fogjátok buktatni meg, — s mi lenne örvedetesebb mint az illy bukás, hisz reá, mint hangyafészekből csak ekkor tolulna igazán elő az olvasó, a műveket vásárló népsereg; kisebb igény mellett, a nemzeti mivelődésnek gyorsabban elégitenének ki igényeit, mellynek, hogy ti vagytok apostolai, örömet akarnók hinni, mi nem-írók. Én legalább kedvelt íróink műveit, egyszerű papíron, tiszta nyomtatásban, beltartalmukért nem kevésb örömmel olvasom, mint ha aranybetűkkel nyomva, aranszegélyzetű könyvben volnának kezeim között. De ha száll az ezüst az arany, miért ne szállhatnának a nélkül hogy koczkatatnók a belértéket, íróinknak is jeles műveik? azaz utóbb leszallított ár, mellyről gyakran olvasunk, a kora vevőket boszontja föl, s az előfizetők, pártolók számát jövőre csökkenti meg, üzérkedésre is mutat, míg a mű napfényre jöttével, már az olcsót s jót tartva szem előtt, csak még inkább előlmozditnók a kelendőséget, vagy csak így is aztán mérsékelnők legalább az írói-szegénységet mielőbb. Miért olly kapós: a „*Vasárnapi Ujság*,” miért hordatja ezt szegény mint gazdag egyiránt? Mert: olcsó és jó, van benne elég drágaság hétköznapra is. Az írói-szegénységnek egy részt az irodalom drágaságában keresem okát. — Szegények többnyire a magyar írók, *másban* azért, mert:

Sokszor nem maguknak szántnak vetnek, terményeik dus kalászeit mások aratják le, mások takarják a csürbe el.

A legdusabb írói díj is sokszor csak felpénznek (foglalónak) járja meg, kiadók, nyomdászoké a kövér falat. Majd nem szolgál megalázódás is kell sokszor, hogy kivált kezdő íróink, megnyerjék a kiadók kegyét, kezesekül írói tűzpróbát kiállott jeles egyéneknek kell többnyire serdülő irótársaikért odakölcsonözni nevüket. Csuda-e aztán, ha az illy uton írói pályára jutott, az írói pályán utóbb is csak így evező legjelesebb egyének is, alig hogy egy pislogó mécs jut írói asztala fölé, s tengve, vergődve

csupán tarthatja fön magát? Orvosoljuk e bajt, enyhítsünk az írói szegénységen mielőbb. Vállalkozzanak vagyonosbjaik, vagy vállalkozzék a nemzet, majd mi porszemek is ott leszünk, állítsunk nyomdákat közköltésen, vegyük ki az egyedárkodást így az urságot is egyesek keiei közül, s ha van most már alagutrészvény, miért ne lehetne nyomdarészvény, miért ne lehetnének egy közös nemzeti nyomdának is részvényesei, így aztán írónk, kikerül a sic vos non vobis — — (így ti nem magatoknak) sokszor jut eszembe, bizonyosan egy szebb jövőnek néznének elé. — Írónk szegénységének nézetem szerint még egy oka, mert megtörténik gyakran, hogy :

Kontárirók elrontják a legjobbak hitelét.

Olvastam már nyomtatott írói cikkeket, mellyeknek tért, egyenest a baráti viszony nyitott. Tisztelem én is a barátságot, mégis könyv-, s hírlap-, és bár milly más gyűjteményszerkesztőknek, nem ajánlanám, hogy valakit csupa barátságból az irodalom terére, a közvélemény elé fölcsempészzenek. Hát ha még emlitem, hány kontár-író küld még tán munkába sem vett művére hozzánk előfizetési ívet, vagy azt épen személyesen hozza el, és mi, csupa álszeméremből is aláírunk. Le, tehát a házaló, a kontár írókkal, majd a jobbakat a jelesebbeket annál buzgóbb hévvel fogjuk, erőnkhez képest, gyámolítani, szegénységüknek majd mi is, hivebben törekszünk venni elejét.

Lehetne még bővebben taglalni írónk szegénységét, tudnék még én is felhozni több meg több okot, — de, most már azon óhajattal, kéréssel is zárom közlésemet : ne piperézzünk sokat az irodalom mezején, ne, kivált az irodalom hív barátainak rovására soha, legyen diszkiállítás írónk műveiből, egészen a főbb rang igényei szerint, de, mert tisztelet becsület e főbb rangnak, kiterjedtebb mégis a középrend, s olvasó, könyvbarát úgy is tán a közép rend közt legtöbb találhatik, (középrend alatt értve szobatudósokat, intézetek tanítóit, tanítványait is) legyen a középrend számára minden megjelenendő munkából a lehető legjutányosabb kiállítás, mellyet nagy megerőltetés nélkül a legalsóbb osztálybeliek közül is, egyikkel másikkal megvásároltathassunk utóbb, s kissé lágyítsuk meg a kiadók szívét, sőt kérjük még őket, írónk jeles művei iránt mutassanak nagyobb méltánylatot, önzéstelen elismerést, a kontár írókat pedig egészen elutasítani legyenek szivesek, ellenben nagyobb megismerés végett, a jeles íróknak nevét, az irodalom terére most fölléptekét, mellékletben hírlapokkal év fordultakor, évközben is, rendszerben közöljék velünk, majd ekkor főnálland a hitel, a jeles írók hitelle s az olcsó és mégis jó művek nagyobb kelendőségnek fognak örvideni, anyagi jólétre is előbb kapnak föl az eddig szegény magyar írók, mit szivemből óhajtanék nekik.

Horeáth Sándor. *)

Barnum életéből.

Közli : Dr. HEGEDÜS.

(Vége.)

Az amerikai muzeum volt első szilárd és sikerült vállalatom, miért is minden oldalagos vállalkozásaim daczára, nemcsak él nem hanyagolám, sőt érdekességét folyton emelni s a közönségre mindinkább vonzóbbá tenni törekedtem. — A világ heted-hét országából minden különöztséget, ritkaságot összeszedtem, sőt mindezzel meg nem elégedve, ügynökcimét *Ceylon* mesés szigetére küldém, honnan számos vadállattal, s mi több *tizenkét eleven elefánttal* tértek vissza. Ezekkel hatalmas diszmenetet rendezék s Tomb Tumb nagyobb pompával vonult Uj-York utcáin végig, mint a hajdan hatalmas Róma akár hány triumfá-

*) Köszönjük e jóakaratu megemlékezést, s figyelmeztetjük a tisztelt szerzőt, hogy a „Vasárnapi könyvtár” célja épen az olcsó és jó irodalmi művek létesülésének kezdete leendő; a mi pedig azt illeti, hogy a kiadók és írók közti viszony mindkét fél elégedésére üssön ki, errendezve csak e következő számszerinti arány állítható fel : maga az író könyvének kiadója nehezen lehet, mert az sok bajjal van összekötve s a kiadás gondjai írói foglalkozásában tennének kárt, mint ezt tapasztalatból tudjuk : az író tehát meghatározott példányokban kiadott művének ilyenforma hasznát húzhatja : $\frac{1}{3}$ rész a kiállítás költsége és a bolti eladók százaléka (rabatt) $\frac{1}{3}$ rész az író tiszteletdíja, és $\frac{1}{3}$ rész a kiadó nyeresége. Ebből pozitív összeg csak az író díja, miután a kiadónak akárhán példány vesztet kárba s így az egyenlő osztozás ellen aligha lehet valakinek kifogása. Németországban ez a legszokottabb alku elismert hitelű íróknál.

tora. — Ezután állatseregletben voltak láthatók, hova akkor egy rendkívüli állat a *gyapjus ló* miatt tódult a közönség. — A csikó, mellyet gyapjus lónak czimezék kétségtelenül nem mindennapi tünemény volt. Egész testén szőr helyett kondor gyapju nőtt, farka tehénfarkhoz hasonlított, s még vonzóbbá tette azon körülmény, hogy az állítólag a sziklahegyek hósvatagain eltévedett Fremont ezredes által fogatott el, kiről kevéssel azelőtt azon hír terjedt el, miszerint barangolásai közben elveszett volna.

Europábani létem alatt jó barátok szives körében poharazni, ha nem is valami különösen tiszteletre méltó, de még kevésbé rosz szokásnak tartám. Honombani visszatértemkor azonban olly sok jeles, becsületes s magasb miveltségű férfiut látva, ki borivásnak adva magát, utóbb jobb szándoka ellenére ez ocsmány szenvedélynek hódolni kénytelenült; ez reám annyira hatott, hogy önkénytelenül kérdém : ki biztosít, hogy soha e gonosz szokásnak áldozatja nem leszek? s mivé lennék ekkor? Magamba szálltam s felfogadtam, hogy szeszestital nem érinti ajkammat, s hogy a mint csak lehet, ama nagy s áldott társulatnak leszek tagja, mellynek nemes feladata az emberiséget a részegség jármából a józanság arany házába vezetni. Rögtön néhány barátot összegyűjték s a környék leghiresebb tartózkodási apostolatát Chapint magamhoz hivatván, őt egy kis szónoklatra fölkértem.

A tisztos s felebarátai javáért olly hön buzgó férfiú meghívásomat követni sziveskedett, s a brigdeporti templomban fényes tartózkodási szónoklatot tartott. — Jeles beszédét három részre osztá, első a pálinkamérőt, a második a *mértékletes ivót*, harmadik része pedig a közönböst illeté.

A beszéd fénypontja a mértékletes ivóról szólt.

„A mértékletes ivó, ugymond a tisztos szónok, a *tartózkodási reform legnagyobb akadály, legveszedelmesb ellene!* Nem az utca-csatornába fetregő, rongyokba burkolt vagy félmeztelen ittastnak példáját követi a legény, midőn első poharát üríti. — A tisztességes ivó ama veszélyes példa, melly őt olly szánandó tévutra vezet. Miért ne innám egy pohár bort? egy korty papramorgó sem árthat! Mi rosz van ebben? hisz ime a tekintélyes N. ur, meg X. ur ő nagysága s főtisztelendő Y. ur mind meg annyi derekabbnál derekabb férfiú, kik mind okkal móddal iddogálnak! Én ne innám?”

„Így gondolkodva, nem mondhatom, okoskodva önti első pohár borát a garatra. De egy kortyot száz, s egy pohár bort egész akók követnek. — A szeszestitaltól felizgatott vér s idegzet, ha a szesz kipárolgott, ellankad, s hogy lelkesüljön uj meg uj, folyton növekedő izgatást igényel. — Vizes bort, tiszta; ezt másolás, emezt pálinka, pálinkát tiszta borszesz követ, melly nem ritkán a szerencsétlen áldozat belsejében meggyulva, kékes lánggal lobog ki sáppadt ajkai közül, rémesen világítva a boldogtalan krétaszínű aszott arcot, mellyről az élet színe rég lekopott már. — Hány családi boldogság, mennyi tetterő s nemes érzelem, mennyi vagyon és érték esett e nemtelen szenvedélynek áldozatul. — A mértékletes ivó czifra beszédnek egyes tévedésnek, a való árnyoldalai tulzásának tartja e képet. Bár így volna, de a köznapi élet ép az ellenkezőről tanusít; — mit mondék, nem egyéb rideg valónál!”

„Te kaputos ember! te mivelt, okos embernek tartod magadat, ha így van, még inkább ügyelj magadra. Minél magasabban állsz, annál több szem fordul feléd, s jóban roszban befolyásod annál nagyobb, példád annál vonzóbb. Épen azért annál szentebb kötelességed lemondani minden szeszestitalról.”

„Te mértékletes ivó vagy? Akkor nagy áldozatnak tartod felhagyni az itallal, vagy nem.”

„Ha könnyen nélkülözöd a pohár kétes gyönyöreit, ha elhagyhatod annélkül, hogy erőltetésedbe kerülne, akkor az egész emberiség nevében kérlek! tedd meg ezt szenvedő felebarátaid javáért.”

„Ha a pohár csalfa nedvében kellemet találsz, ha a szeszestital kedves előttd! Ó akkor istenedre kérlek, mondj le minél előbb, még ma, még e pillanatban, ten magad javáért mondj le e rosz szokásról, mert nagy veszélyben forogsz! S ha a lemondás nehezdedre esik! — óh akkor sajnállak, mert minden arra

mutat, hogy mint részeges fogsz kimulni, ha mérsékelt ivásoddal fel nem hagyandasz:“

A jeles beszéd megtette hatását, midőn a templomból haza tértem, első teendőm volt pezsgő palackaim nyakát szegni s az édes nedvet padlatra folyatni, s más nap tartózkodást fogadtam s a tartózkodók sorába iktatám magamat. — Kedves feleségem örömkönytől ragyogó szemekkel fogadott, midőn hallá, hogy a tartózkodók sorába álltam. „Csakhogy magadba szálltál, sokat sirtam feletted, mert féltem, hogy te utóbb még részeges lehetnél.“

Szeliden szemére hánytam hallgatását, de ő felelte, hogy jól tudván milly csalódásban éltem, hiábavaló törekvésnek tartá engem az ellenkezőről meggyőzni akarni.

Fájdalom, nem én valék egyedül ez ösvényen, a ki csutorájában szerelmes, az utolsó ki vesztélyét sejdíti. Neje, rokonai s ismerősei rég tudják betegségét, de nehogy felingereljék, hallgatnak; óh bár ne tennék, bár figyelmeztetnék az örvényre, mellynek szélén szédeleg és sok becsületes ember léte, boldogsága meg volna mentve.

A tartózkodási társulat tagja levén, nem elégedtem be azzal, hogy magam minden szeszitalról lemondjak, de szent kötelességemnek tartám, a társulat tanait élőszóval is hirdetni, sok beszédet tarték ez ügyben, s szeszélyes modoromnak nem egy tévedőt sikerült megtérítenem. Legyen az ur neve áldva.

1846-ban tapasztalván, hogy a szerencse ledér istennője tartósan kezd felém mosolyogni, egy helyről gondoskodám, hol a világforgalom fárasztó zajától elvonultan időnként szeretett családom körében pihenhessek.

Brigdeportot egy épen emelkedő s Uj-Yorktól nem igen

távolra eső várost, választám ki települ; itt vásároltam tizenhét hold földet, mellynek egy részéről gyönyörű kilátás nyílik a szabad tengerre.

Lakházam építése közben nemcsak lakályosságára s kényelmességére ügyeltem, de volt gondom, hogy valami sajátlagos rendkívüli építkezési modor által feltűnővé tegyem, s így különböző vállalataimnál hirdetések egy neme gyanánt is szolgálhasson. IV.

György angol király által

Brightonban arab izlésben épült mulatókastély egyetlen volt maga nemében, mellyet Európa nyugati államaiban láték. Erről, alkalmazva a ház lakási s gazdasági céljaihoz, rajzot s tervet készítették, e terv megtetszett s ez alapján épült keleti izlésben mulatólakom, mellyet *Iranistan*-nak keresztelék.

1848-dik évi november 14-én több mint ezer vendég segítő ősi szokás szerint házunkat melegíteni.

Kedves nöm s szeretett gyermekeimről e sorok folytában csak ritkán szoltam, mindazáltal ők éltem legdrágább kincsei s jó és balsorsban nem volt kedvesebb helyem, mint családi köröm. — Gyermekeim mindannyian lányok, a legidősb 1833-ban, a legifjabb 1844-ben született.

Ezek körében élek jelenleg merész vállalatoktól visszavonultan, s csak ritkán megyek a fővárosba s soha sem vagyok bol-

dogabb, mint midőn szerettem körébe ismét visszatértem. — Házam és családomnak élek egyedül, a haza s család a mennyország legfenségesebb s legigazabb jelképei.

Nachimoff orosz tengernagy (admiral).

Az orosz tengerészet nagy veszteséget szenvedett Szebasztopol védőjének, Nachimoff teagernagynak halála által—ámbar

Nachimoff orosz tengernagy (admiral).

a vélemények megoszlanak tengerészi tehetsége felett. A török hajóhadat ő semmisíté meg Synopené-nél — ezt némelyek olly tettnek állítják, melly Nachimoff tengerészi tehetségének, legfényesebb bizonyítványa; mások ellenben könnyen megoldhatott feladatnak mondják — és hogy Nachimoff tehetségeinek csak a szövetségesek hajóhada elleni támadás lett volna valódi próbatéte. de mellyet ő váltig kikerülni igyekezett. — Ő egy szegény nemes ember fia, kit szülői csak a legnagyobb megeröltetés mellett birtak annyira neveltetni, hogy végre a tengerészeti hadfi (cadet) testületbe felvétetett, hol aztán saját érdemei által

egész a tengernagyságig emelkedett. — Szebasztopol bombázása alatt meggyőződén a Malakoff-torony fontosságáról, e pont elhagyására semmikép nem leheté reá birni. Önmaga igazgatta, bátorította az itteni ágyutelepek tüzéreit, s innét vizsgálta azok távesővén lövésének hatását, számtalan golyó fűtyött el mellette, míg végre egy puszkagolyó halálosan találta föbe. Julius 12-én meg is halt, s akarata szerint Lazareff mellé temeték, az épülő félben maradt Wladimir egyházba. Azon helyet, hol el-esett egy a homokban az elenség golyóiból kirakott gúla jeleli.

T Á R H Á Z.

Egy jelenet a cholera napjaiból két levélben *).

I.

Tiszteletes lelkész ur, szeretve tisztelt férfiu!

Kegyed házi áhitatosság növelésére irt *Keresztyén imáit* először kezembe vehetni csak tegnap valék szerencsés. Hizelegni nem tudok, de a való érdemnek a magáét megadni szent kötelességemnek ismerem, s így nyilvánítom teljes meggyőződésemet: miszerint ezen imák egészen szívem szerintiek.

Az imádkozás nekem gyermekségemtől fogva lelki szükségem, s őszintén mondhatom, hogy ezen lelki szükségemet annyira kielégítő imakönyv soha még kezemben meg nem fordult, mint ez a kegyedé. Az aszün-telen Istenen és Jézus Krisztuson esüggő lélek, az a kebel mélyeig ható ihletteljes hang, az a szív hurjait olly fájós-édesen érintő s végül mindig megnyugtató szót, az az olly jól talált hasonlítások, az a fölséges ékes, és velős rövidség! — ki kell mondanom: a kegyedé imanyelve nekem mindjárt az angyaloké után következik.

Ezért, miután kegyedé templomi imáinak közhasználatra adását a közbizalom nyilatkozatától feltételezi, s miután részemről semmit nem kétkedem, miszerint ez imák is ama szellemben s nyelvezettel lesznek írva: én, haugyan a közbizalom hangjának az én csekély hangom is lehet némi kiegészítő része, ezennel kérem, sőt bátor vagyok sürgetni kegyedet, hogy templomi imáival is bennünket megörvendeztetni, égető szükségünket elégiteni ne késsék, mert azok közreboacsátásával a keresztyén egyház híveinek minden bizonynyal igen hasznos és kedves szolgálatot leszen teendő.

Es ezen meggyőződésben kérem is a nagy kegyelmű Istent, hogy eme munkálatának bevégzéséhez is adjon kegyednek erőt, egészséget, csüggedetlen lelket, kedvező körülményeket, — adjon kegyednek, mint dicsősége egyik lelkes terjesztőjének boldogan folyandó hosszú életet. Tiszteletes lelkész urnak szeretve tisztelő szolgatársa. Szinér-Váralján, jul. 30. 1855. Széles Endre, színér-váraljai lelkész.

II.

Kedves barátom, édes atyámfia az Urban!

Vettem levelét, mint hajdan vehette Ezékiel a levelet, mellyet Ur adott vala nekie, hogy azt megegye! És az a levél édes lön mint a méz az én számban. A halál rettentési között remegő lelkemnek még édeesebb vala az.

Betegágymban nyújtották nekem azt, mikor a pokol kötelei szorultak lelkemre és testemre. A most pusztító cholera házamat és magamat is meglátogatott, — és épen mikor elborult szemem előtt a jövő, s a jövőben láttam elpusztulandó szegény házamat s e látás előtt fal felé fordultam volna, adák levelét kezembe, kételkedve: adják-e vagy ne?

A levél olvasása után enyhítő nyugalom szállt szívemre, lelkemre; könnyező szemeimben ismét felgyuladt az élet hamvadó tüze, s én fejem alá tevém azt, hittem, hogy meggyógyulok, hittem, hogy a jó Isten még megkegyelmez szegény szolgájának, mert tán még van rám valami bizva az életben, mit Isten dicsőségére még végezmem kell.

Es ime én meggyógyultam és élek, hogy Isten nagy neve még magasztaltassék általam. Hogy ön nem elébb látta imakönyvemet, és hogy ön épen akkor irt, mikor a levél mint égből küldött orvosszer hathatott levert s elalélt lelkemre: ebben az isteni gondviselés intézkedését imá-

* T. szerkesztő ur! Az ide csatolt két levél sok oldalról érdekesége s ma-lasztja javallotta ezeknek becses lapjából megküldését, hova annyival inkább véltem illőknek, mivel e lap tapintatos óvatossággal kerülte a ragályt rómületes alakjában mutogatni fel; most miután megszünt, szívemelőbb jeleneteiben, reményem, nem tartja fölöslegesnek reá visszapillantani, s azt sem közönyös látni belőlök, mikép vagynak lelkészeink, kik találkoztukban nem mosolyognak hunyoritva egymásra Augurokként, hanem szólják azt, mivel nemes belviláguk átíletve van. Inkább egy-házlapba valóknak látszanának talán, de hisz nekünk jelenben igen sokaknak, kik magunkat népünkkel azonosítjuk, Családlapunk, egyházi és iskolai lapunk stb., mind mind csak az egy „Vasárnapi Ujság.” — A levelek egyikét maculaturájából, másikát épen eredetijéből volt alkalmam minap, — igen megszeretvén s meglevén hatva általuk — külni. — Az ég áldja meg munkálatát!
Debreczen, oct. 19. 1855.

dom, — és ezért közöttünk a szellemi oldhatlan viszony megalakult örök időkig. Mi jól esik lelkemnek tudni azt, hogy vannak, kik velem imádkoznak, kik velem együtt érzik: *hogy Istenhez közelitenünk felette igen jó!* Mi jól esik felemelni homlokomat a földi sok szenvedés között, és látni társakat, kik velem együtt szedik az ég tömlőibe a szenvedők köny-nyeit. Mi jól esik, hogy van valaki, ki leszállt velem együtt a szív mély-ségeibe, és annak Istenben, Jézusban felolvadott mélységeit megmér-hette!

Szegény nőm, gyermekeim, apósom és a sok nyomorult, kiknek kenyeret adok, mind köszöntik, csókolják önt; — ök nem foghatták meg akkor: mi lehetett abban a csodálatos levélben?

Elöttem lebeg önnek hajdon látott arca; de én önt csak most ismerem úgy, mint ohajtottam. Az Isten védje önt, mint ön védett en-gemet a halál révén! Czegléden, aug. 13. 1855. Szerető atyafia Dobos János, s. k.

Közli Debreczenből oct. 20. 1855.

Felsőbányi.

Gazdákat érdeklő rovat.

Egy olly tárgy iránt kívánok felszólalni ön becses lapjában, melly mindnyájunkat igen közelről érdekel. Ez a cselédrendszer, vagy más szavakkal azon viszonyok meghatározása, mellyeknek a gazda és cselédje között léteznie kell és a melly ezek kölcsönös jogait és kötelességeit mind általában, mind különösen törvény alakjában jelöli ki.

A földmivesnek kezei az ő cselédei, kik nélkül munkáját végeznie lehetetlen: azonban cselédeink igen kevés kivétellel, általában valódi önkényt gyakorolnak gazdáik felett, ezek jogszerű parancsát engedet-lenség, szép szavait daczoló feleselgetés, kissé szigorubb bánásmódját fenyegetőzés s gyakran elhagyás megszökés szokta követni. Mit tegyen ez esetben az éjét nappalát munkájának áldozó földmives, kit gyakran olly időben hágy el cselédje, midőn mezei munkái különben is sok kezeket vesznek igénybe.

Illy s ezekhez hasonló kellemetlenségekkel küzd a cselédrendszer hiánya miatt honunkban a földmivelő.

Ezen honunk haladására károsan ható hiány kipótlására igénytelen nézetem szerint a fenálló magyar gazdasági egyesület, mint a magyar földmivelés dajkája, ápolója és tanácsadója tehetne sikeres lépéseket.

Iskolai és egyházi ügyek.

A bodonyi anyaegyházhoz tartozó Parád fiókköztségben, hol eddig a rendesen iskolába járó 90—100 növendéket tekintve, nem iskola, ha-nem szük lyuk létezett; jelenleg a n. t. plebános, tanodafelügyelő ur és a község előljáróinak erélyes működésük után, a cs. kir. megyei hatóság által is jóváhagyatva, egy igen csinos és a fenirt növendékek számára elegendő tágos tanoda épül, és egy pár hét alatt benne tanítani is lehet, mellgbe székeket a hevesmegyei egri börtönbeli rabok készítenek.

Farkas Ignács, néptanító.

Nyiregyházán közelebb mult septemberhó 30-án tartatott t. t. Ele-fánt Mihály ág. hitv., ezelőtt tápió-szentmártoni lelkész urnak a helybeli hason hitvallásu egyház lelkészévé beiktatása. Ezen ünnepélyt tályai lel-kész és főesperes n. t. Nagy Mihály ur kezdette meg a templomban egy-szerű de jeles készéddel, a szertartást magának a beiktatott lelkész urnak jól készült alkalmi tanítása zárta be. Elefánt Mihály lelkész ur az iro-dalmi téren is ismert egyéniség, tehát mivel tudományos férfiu, egyhá-zunkban sok a javítani való, nehéz munkák várnak reá, de iránta táplált reményünkben teljességgel nincs okunk esüggedni. 10.*

Somogy, nov. 2. Mennél nyomasztóbb a szükség, melylyel iskolá-inknak fennállásuk végett küzdeniök kell: annál nagyobb mértékben méltánylandók azok, kiket Isten áldása illyekre képesekké, s nemes buz-galmuk hajlandókká tett. Illy magas lelkek sorában nem utolsó helyet foglal el e f. é. aug. utóján Lápafőn Tolnamegyében elhunyt néh. tiszte-lendő ns. Szelle Dániel ur, azon helybeli helv. hitv. gyülekezetnek szá-mos évekkig volt buzgó és hü lelkipásztora, kit szegényes jövedelmű hely-zetében, mértékletessége s takarékosága után az isteni kegyelem ké-pessé tett, közjóért élő lelke pedig indított arra, hogy saját kényelmétől elvont s megtakargatott filléreiből magának az emberiség jóltevői kö-

zött nevét és áldozatkésztségét örökítő emlékoszlopot emelhesen, a meny-nyiben saját kéziratú végrendeletében a kecskeméti reform. főiskolának 1500, a győnkü egyházmegyei iskolának pedig 900 pengő ftot hagyományozott. Hagyatéka többi részéből részint maga, részint vele csaknem egy napon elhunyt hitvese szegényebb sorsu rokonainak 200, 150, 100, 50 stb. pengő forintként rendelt; s végre a megnevezett örökösök kielégítésük után fennmaradandó egész összeget az egyházi árváknak hagyta. Az áldásoknak Istene tegye hasznosan gyümölcsözővé hű szolgájának szent célra tett sáfárkodását. Köszönet az emberiség nevében az elhunyt nemes szellemének, — béke hamvainak, — s áldás emlékének!

A külső somogyi esperesség meghagyásából közli **B. J.**

+ A közoktatási miniszterium a gymnasiumi tanárookra nézve rendelé, hogy a 8 osztályu gymnasiumokban a tanári kar 1 igazgatóból és 10 tanárból, a 4 osztályu gymnasiumoké 1 igazg. és 4 tanárból, továbbá az első osztályu gymnasiumok tanárainak díja 900—1000 pft; a 2-dik osztályu gymnasiumbelieké 800—900 pft; a 3-dik osztálybelieké pedig 800—900 pftből álland, ezenkívül még a tízévenkinti díjajavítás is fennmaradandó.

+ (Fölvívás). A pestvárosi keresk. vasárnapi iskolák igazgatója a kereskedő, és könyvtáros stb. tanoncokat és gyakornokokat fölvívja, miszerint legfeljebb november 11-ig a vasárnapi iskolába magukat beírassák, különben a m. miniszterium által az ebbeli elmulasztásra kiszabott büntetés alá esnek.

+ Az egész ausztriai birodalomban összesen 43 ezer tanító és tanár létezik, ezek közt van tanítással foglalkozó nő 20 ezer.

Nemzeti színház.

NOVEMBER. I. E héten kezdék meg vendégszereplésüket a nemzeti színháznál Jánosiné, vidéki színésznő és Robbogányi, műkedvelő; első Deborahban, második Guttembergen.

II. Jövő héten kerül színre Kálmán Király hist. dráma Berényitől Tóth József javára.

Irodalmi ügy.

Gróf Károlyi István ujjlag nevelte hazafiúi szép áldozatának sorozatát. A Bécsben megjelenő Magyar Sajtó című politikai hirlap 10000 pftnyi biztosítékát, az elébbeni kiadó visszalépvén; ő méltósága kegyeskedett letenni, míg a lap további kiadását Sommer Lipót bécsi nyomdász vállalta el.

Művészeti ügyek.

= A szabadkai szintársulatot Havi és Hegedüs vezetése alatt a közönség méltánnyal fogadja. Jó előadásokról és tele színházakról tudósítottunk. Még Bajáról is járak át Szabadkára színészetet látni.

= Az, hogy a bajaiak Szabadkára járnak át színházat látni, midőn ott helyben is van szintársulatuk, nagyon szomorú tanúság az illető igazgatóra nézve; mert a bajai közönséget nem szabad részvéltelenséggel vádolnunk. Mint írják, még Egressy vendégjátékaiból is kettőnek el kellett maradni közönségvány miatt; ennek pedig nem Egressy az oka. Nem ártana a vidéki színigazgatókat is egy kis rigorosum alá venni.

Nagy-Enyeden Albisi László társasága működik. A társaság a legyengébbek egyike.

Vidéki hírek.

x.— A szegedi tanács azon lelketlen atyákra és gyámnokokra, kik saját vagy gyámgyermeküket mult october 15-ig iskolába beírni elmulaszták 5 pftnyi pénzbüntetést szabott; valamint a gyermeknek minden olly elmaradásáért, mellyet érvényes okokkal igazolni lehetetlen, mindenkor 24 kr. büntetést kötelesek fizetni. Követésre méltó példa! mert csakugyan vannak szülők és gyámok, kik rövidlátó vétkes hanyagságból vagy tán fősvénykedő szándokos gonoszságból is elég lelketlenek a sarjadzó nemzedéket legüditőbben tápláló és gyarapító élményétől, az iskolázástól és neveléstől visszatartani s ezáltal egész jövőjüket elrontani — ez olly nagy véték isten és ember előtt, mellynek sujtására elégtelenek a fenyítő igazság minden büntető módjai.

x.— Győr mellett egy társaság cukorgyárt épített, melly teljesen készen áll és egy hét mulva már megkezdte volna működését, midőn oct. 28-án kigyult és leégett! — A tettes még nem tudatik; de nem kell csüggedni, szorgalmas és csendes nyomozás után még mind az, ki tette, mind az, ki tetette, kezébe kerülhet a büntető igazságnak. — Hazánkban annyi tüzeset fordult elő már ez évben, hogy igen óhajtható volna, miszerint az illy gonoszság elkövetői kézre kerülhetnének és elvehetnék méltó jutalmukat mindeneknek rettentő példájára. A főnebbi eset valódi gyász íparunkra, melly ugyis olly keservesen tud valamire felvergődni.

x.— Gyulán orosztheát természettek, melly az Oroszországból hozottal minden tekintetben kiálja a versenyt.

x.— Kolosvárra oct. 29-dikén este érkezett meg Viale Préla pápai nunciús Bécsben; tiszteletére a város ki volt világítva. — A terménykiállítás a legszebb reményekre jogosít. — A színház látogatott; tagjai közt több jeles ujon szerződött tagot számlál. — Végre megemlítendő, hogy a helybeli baromvásáron a ló és szarvasmarha ára mérsékelt és hogy több volt az eladó, mint a vevő, minek oka a nagy takarmányhiány — és a fonák gazdálkodási rendszer. Hoznók csak be a mesterséges takar-

mány-termesztést — úgy nem lenne a gazda annyiszor kénytelen takarmányhiány miatt, marháit potom áron elvesztegetni. Ha a keleti sereg számára lovat vásárló angolok csakugy egyszerre köztünk teremnének, milly hasznos lenne az, mind rájuk, mind reánk nézve!!

Közelebről megjelent: *Okszerű vezér a német nyelo tanulásában.* Irta Brassai Samu, a m. és több t. t. lev. tagja, 5-dik javított és bővített kiadás. Kolosvár 1855. 8-adrét. Stein J. tulajdona. — Igen czélszerű rendszerét szerzőnek, legjobban bizonyítja nagy keletje, 8 év alatt már öt kiadást érvén.

A három főur által kitűzött pályadij eredménye még eddigelé nem tudható. — Bár ne lenne sikertelen a nemes hazafiak áldozatkésztsége.

A szüret egészen be van végezve. A bor most legfontosabb árucikk s mindenki igyekszik a legjobb remény fejében, minél többet bevásárolni. Vedre (8 kupa) 4 ft váltóban, melly árért a legsilányabb mustot is örömet megveszik.

x.— Nagybányán szökőkutat akarnak ásni. Hogy csak akarnak, evvel még nem nagyot mond levelező

x.— Bécsben a cs. k. egyetemknél a téli évfolyam alatt a németen kívül tanítani fogják még a francia, angol, magyar, lengyel, olasz, cseh és orosz nyelveket. — Ugyanitt a mértékletességi együletnek ajánlva, egy következő című könyvecske jelent meg német nyelven: *As issákoság*, (Dr. Burdel E.-től) melly e nyavalyát minden iszonyu következményeivel együtt a legélenkebben állítja szem elé, és javaslatot is mond, mint kelljen annak elejét venni. E könyvecskét azon óhajással említjük fel, vajha akadna, ki azt nyelvünkre lefordítaná — többet használna vele, mint holmi francia firka szindarab áttételével. — A „W. Z.” 262. számának hirdetéseiben egy csizmadia ügyes legényeket keres. Találkozhat olvasóink közül, ki e hirnek még hasznát veszi. — Végül jön a fekete leves. Bécsben a gabna ára emelkedik.

⊙ Tatán egy tolvajbandának jutottak nyomába, melly több mint ötven rablást s két gyilkosságot követett el. Vezére egy csizmadia volt, kit felesége, fia s két leánya minden gonosz tettében segített.

Tárogató.

— Ő cs. kir. fensége Erzsébet főhercegnő a ferencvárosi kisdudóváda fölötti legfőbb védnökséget legkegyelmesebben elfogadni méltóztatott. Ezután semmi kétségünk sem lehet, hogy e zsenge intézet erőteljes felvirágzása mielőbb bekövetkezni fog.

* * * Vörösmarty, hazánk legtiszteltebb költője, nem sokára Pestre fog állandóul átköltözni; e változás, bizton reméljük, mind örökszép költői kedélyének, mind rongált egészségének helyreállítására jótékony befolyással leend.

* * * Komlossy Ida, színházunk egyik kedvelt színésznője e napokban, édes anyjával együtt kholerába esett, s sok ideig aggodalmat gerjesztő fordulatponon állt betegsége, azonban hála az égnek s köszönet derék orvosainknak, most már életveszélyen túl van. Csak környezői legyenek annyi elővigyázattal, hogy ne tudassák vele édes anyja halálát, kit ugyanakkor temettek, midőn az ő betegsége jobbra fordult.

* * * Három ur három számott álmodott: közösen betették mind a hármát a bécsi lutriba s kijött mind a három — a budain. Már a ki azzal fázasztja magát, hogy számokat álmodják, mért nem álmodja meg egyuttal azt is, hogy mellyik lutriba tegye fel?

* * * Egy szabó ollyan füresa alkut tett egy vendéglőssel, hogy ő varr annak két kaputot 120 forintért, a melly árért a készítő 20 forintónként tartozik lefizetni, minden ollyan pénteken, a mellyen eső esik. A vendéglős állítása szerint pénteken nem esik eső. Ez még nem nagy tréfa; de ha valaki ugy szabna határidőt, hogy fizetni fog azon pesti vásárkor, mikor nem szakad az eső három nap egymásután; az várakoztathatná még csak meg a hitelezőjét.

y.— A porosz kormány egyéneket küldött hazánkba, hogy tanulják el tőlünk, miként kelljen a gabnát veremben eltartani, melly kezelési mód nálunk már ösidőktől szokásban van. A nevezett kormány ez ügyben a pesti gazdasági együletet is megkérdezte, melly már adott is kimerítő tudósítást.

y.— Figyelmeztetjük olvasóinkat e hó jövő 12-, 13- és 14-dikének éjjelére, melly Humboldt Sándor állításaként, a csillaghullás rendes ideje.

y.— A müegylet tagjai ismét több ujjakkal szaporodtak, főképp Pozsonyban és Győrben, hol az egylet fiókképtárakat nyitott. Ez örven-detes esemény folytán az egylet a jövő sorsolásra már 10 ezer pfton vásárolhat össze festményeket. Ha az egylet tagjainak száma továbbra is illy arányban fog növekedni, ugy azon idő is elkövetkezhethet, mellyben a bécsi műtárlatot utolérndi, melly is évenkint mintegy 30 ezer forintig vásárol össze képeket.

y.— Azon hirt vettük, hogy Pestváros tanácsának egy javaslat nyujtatott be, melly szerint a várostornya távirda-sodrony által lenne összekötendő minden tüzoltó raktárral. Pestnek, hála Isten, minden városnegyedében két tüzoltóraktára van — és ha a főnebbi javaslat létrejönne, ugy fővárosunk sokkal nagyobb biztosságban lenne a tűz ellen, mint van a viz ellen. A Duna töltése a város mentében elég magas és széles is, ezt ugyan át nem szakaszthatja, de annál keskenyebbek a vá-

rost átkaroló melléktöltések. Nem épen nagynak kell lenni az árvíznek, mely azokat átszakaszthatja.

y.— (Felszólítás.) A pesti müegylet titkára mindazon tagokat, kik a mult 1854-dik évre mülapjaikat még nem vették át, felszólítja, hogy azt minél előbb vegyék kézhez és hogy illeteiket a jelen évre fizessék be.

y.— Budán nov. 5. egy nő három fiat szült. Adja Isten, hogy derék hazafiakká nevelhesse fel őket!

* * * A nagy sorsjáték előhuzásán a 20,000 váltó forint első nyere-ményt az 55,867-ik számú sorsjegy nyerte el, mely Halason adatott ki.

* * * Halottak napján ismét nagy ünnepélyesség volt a pesti temetőben. El kell ismernünk, hogy az élőknek e szép megemlékezése a halottakról valóban lélekemelő, a sírkövekre akasztott koszorúk, a meggyújtott lámpák mind igen szép tanujelei az emberi szív jobb érzelmeinek; hanem ily járványos esztendőben, mint az idej volt, a kegyeletszülte ünnepélyt hatáságilag legalább annyiban korlátozni kellene, hogy a sírkeretek csak a nappali órákban lennének nyitva, mert ilyenkor, kivált rossz időben nem egy ember áldozik könyeivel együtt egészségével is; s kedves halottját látogatva, utánna is megy annak. November 2-a után rendszeren legtöbb a járvány, s ha az orvosokat megkérdenők, a legtöbb esetben a temetőben áthülés az oka. Azért tiszteljük a halottakat, de legyen gondunk az élőkre.

y.— Pesten nagy conferentiát tartottak — ne tessék összenézni, nem az európai nagyhatalmak, hanem — a kávéosok, és elha tározták, hogy ezután azon kicsodát, mit ők kávénak hinak, egy kraj czárral drágábban adják, mi miatt az most már sokakra nézve valóságos fekete leves, úgy hogy nem is fogják inni többé.

y.— Krause berlini borkereskedő a legközelebb mult szüret óta 34 ezer 843 bécsi akó bort vásároltatott össze. Jalics A. és T. pedig Norvégia fővárosába Christianiába 50 pft áru hazai bort küldött ottani kereskedőknek mutatványul és ajánlásképen izlésre.

A nemzeti színházi nyugdíjintézet pénzalapjának növelésére f. e. sept. 26-ki jelentés óta következő kegyes adakozások folytak be u. m.

Tek. Ilkey Sándor és Möricz testvér urak közösen 1000 ftot voltak kegyesek alapítani az alapítványi tőke után járó 5% folytonos befizetésének biztosításával.

Tek. Czurda Ede ur szabadkai lakos nevére kibocsátott 75. számú gyűjtőívén következő kegyes adakozások folytak be, u. m. tek. Czurda Ede 5 ft, Czurda Balog 2 ft, Birkás Ágoston 2 ft, ifj. Antunovics József 5 ft, Milodarovics István 5 ft, Antunovics Lajos 2 ft, Bobics János 2 ft, Manics Péter 1 ft, Karvási Fer. 1 ft, Karvási Zsigmond 1 ft, Siebenburger 2 ft, Parsetits Antal 1 ft, Rudics Mór 5 ft, Simon Milus 5 ft, Farkas József 5 ft, Krisztoforovics Ján. 1 ft, Lang Jós. 1 ft, Kovacsics 1 ft, Szarvasi Ede 1 ft, Lázár 30 kr, Freisinger Miksa 1 ft, Aradszki Euthem 1 ft, Zarits G. ft, Aradszki György 2 ft, Vukovics József 1 ft, Zelicz Pál 1 ft, Vojnics Enok 1 ft, Vinkler 1 ft, Pertics Lukács 1 ft, Hoffman 30 kr, Milodananovius György 30 kr, Zelicz János 2 ft, Buljovics 1 ft, Mezméri 2 ft, Martinovics 2 ft, Vojnics Livi 2 ft, Bottlik 1 ft, Vojnics Barnabás 10 ft, Venczel Alajos 2 ft, Mihó 1 ft, ifj. Bobics 1 ft, Ramberger 1 ft, dr. Ludaus 1 ft, Schaits 1 ft, Rudics Lázár 20 kr, Tóth L. 1 ft, Freudman Ign. 30 kr, Peacsek Jakab 20 kr, Czorda Béla 1 ft, Malachovszky László 1 ft, Zelicz Simon 1 ft, Latinovics Anna szül. Antonovics 5 ft, Rauhovics Mór 5 ft, Antunovics Máté 2 ft, dr. Kovács 2 ft, Lipozsentsits Antal 1 ft, Jablontzky 4 ft, Adolf Gaiger 2 ft. Összesen 112 ft 40 kr pp.

A zenedetársulat által 1855. aug. 5-kén a nyugdíjintézet részére adatott hangverseny jövedelme 34 ft 24 kr.

Továbbá t. cz. László György ur 5 ft és B. Gy. által egy gömőri honleány 10 pftot voltak kegyesek magán uton beküldeni.

Es így az intézet tőkéje ismét 1000 pftal alapítványban és 162 ft 4 krral készpénzben szaporodván, midőn a választmány a nemeskeblü alapítók, gyűjtők és adakozók neveit közméltánylat tekintetéből kihirdetné, legkedvesebb kötelességének ismeri irányukban az intézet részéről legőszintébb háláját nyilvánítani. Pest, oct. 28. 1855. Szigeti József mk. nyugdíjint. jegyző.

Külhírek.

□ Chinában ebben az esztendőben a császáriak nem kevesebb hetven ezer embert végeztek ki a zendülőkből, valószínű, hogy amazok is felvitték a maguk összegét erre a kerekszámra. A kivégeztetteknek legszokottabb élesítése a büntetésnek az, hogy az eliteltet hány darabra vagják? A zendülők egyik vezérét Hamsint 108 darabra vágták, két hadnagyát 38 és 24 darabra. Ezt úgy kell érteni, hogy előbb az ujjait vagdalják el a bünhöncznek, azután a kezeit, lábait, mig ntoljára csak a feje marad.

□ Egy Angliából elinduló britt-német ezred hajóra szálltakor küldt, hogy a harcoss vitézek egyike asszony. Egy szép fiatal francia menyecske volt az, ki katonának állt férjét katonaruhában követte. Az ezredes nem akarta őt elvinni, de mind a nő, mind a többi katonák addig

rimázkodtak előtte, mig beleegyezett, hogy az egyenruhás menyecske is a hudsorba álljon. Az ilyen hűséges párnak méltán ohajthatjuk, hogy mindketten épségben térjenek vissza.

→ Párisban e hó 16-án a műtárlat bezárása alkalmával a műtárlat épületében, egy nagyszerű hangverseny szándékoznak adni, melyben Berlioz vezetése alatt nem több csak 15 ezer zenész fog működni.

→ Egy angol társaság vállalkozott Sardiniát Afrikával tenger alatti távirtda által kötni össze; midőn azonban a 160 mérföldnyi hosszú sodrony a tengerbe leresztenék, az nagy sulya miatt elszakadt s belőle vagy 80 mértöldnyire való a tengerbe veszett mi által a társaság nem kevesb, mint 1 millió pftnyi kárt szenvedett!!

Tűz-veszélyek.

△ Szegeden mult hó utolsó napjaiban tűz ütött ki. Erős szél mellett, mely ugyanakkor dühöngött, csak a szegediek ismeretes erélyének köszönhető Isten után, hogy a város nagy része el nem hamvadt.

△ A tanyi (csallóközi) roppant cukorgyár, mely nemrég kezdte meg működését, leégett. Sok szegény embernek adott kenyeret. Azonban remélhető minélelőbb újra felépülése, mert értéke biztosítva volt.

△ Homonnán, Zemplénmegyében 36 ház égett le. Többnyire biztosítva voltak s így gyorsan felépülhetnek újra.

Halál-hír.

† Komlossy Ferenczné, ki a magyar színművészet terén egy időben annyi elismerést vívott ki magának, mult hétfőn éjjel kholerában kimult. A közrészvét kísérte sirjához, melyben örök legyen nyugalma.

Szerkesztői mondanivalók.

78. „Azt izente az esperes.
Kell-e babám kendő veres?“

Ugyan már hogy izenne illyet az esperes?!

79. „Mozsik képek leányos anyáknak.“ Nagy köszönettel vettük e becses küldeményt. A jó tanácsot iparkodunk foganatosítani.

80. J. Gy. „Mint a csillag“ stb. A versek mindegyike a legelső kezdet nehézségeivel látszik küzdeni.

81. H. Kolozsvár. Az adomák használhatók. A fekete pecsét utasítását ne vegye épen magára.

82. Gilbert urnak. Páris. Ön panaszának oka előttünk egészen ismeretlen. Nem emlékezünk rá, hogy lapjainkban valaha valami czélzás lett volna ön felől, s biztosíthatjuk önt, hogy önnek irányában tanusított érzelmeink, elismerésünk semmi változást nem szenvedtek.

83. A triestti levelek folytatását megkaptuk. Használni fogjuk.

84. X-nek. Köszöntetjük azt a hideg vizet, mely ön jó egészségét helyre állítja. Ohajtuk minél előbb ép testben és lélekben láthatni. Itthon semmi baj sincs. Irunk egyik betűt a másik után s jegyezgetjük a napokat, melyekben nem jelent meg kalendárium.

85. B. J. urnak. Ságvárott. A kérdésbe tett kifejezés valóban csak tollhiba volt: „kinevezés“ helyett „megválasztás“-nak kellene állani.

86. A hunnok. E ballada elég költői csinnal bír; hanem elbeszélő költeményhez kevés tartalommal.

87. A gyalogfenyő borókát ismertetni fogjuk.

88. „Szegény legény.“ Bizony nagyon szegény.

89. Hadizénés a burgonyának! Bebizonyítása annak, mennyire árt a burgonyamivelés a statusnak és az emberiségnek. — Azt régen tudtuk, hogy a rostélyos jobb a burgonyánál; de mikor a szegény emberek olyan makacsok, hogy soha sem eszik meg azt, a mi nincs, hanem azt eszik, a mi van; hát aztán mit csináljunk velők?

90. A circuli quadraturáról. Jobb lett volna, ha egy egérfogón törte volna ön a fejét.

91. „Egy költő végrendelete.“ Nem akarunk sem örökösei, sem végrehajtói lenni.

92. „Hova menjek kinjaimmal?“ Ne menjen sehova, maradjon otthon, igyék herbatét s majd elmúlnak ezek a költői hascsikarások.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

másodféleli folyamából teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk. Előfizetési díj mind a két egymást kiegészítő néplapra 3 pengő forint.

A pénzes levelek bérmentes küldése valamint a czim, utolsó posta és lakhely pontos feljegyzése kéretik.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.